

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Vladika a sudcov JUDr. Ivana Machyniaka a JUDr. Jozefa Kolcuna v právnej veci žalobkyne **O. B.**, bývajúcej v B., v dovolacom konaní zastúpenej JUDr. S. S., advokátom v N., proti žalovaným: **1/ M.**, **2/ S.**, so sídlom v N., **o zaplatenie 63.621 Sk s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde v Nitre pod sp. zn. 25 C 87/02, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 2. apríla 2007 sp. zn. 5 Co 130/2006, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Nitre z 2. apríla 2007 sp. zn. 5 Co 130/2006 vo výroku, ktorým rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil, vo výroku o povinnosti žalobkyne zaplatiť súdny poplatok a vo výroku, ktorým rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania, **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Žalobkyňa sa domáhala svojou žalobou proti žalovaným vydania bezdôvodného obohatenia, proti žalovanému 1/ v sume 54.902 Sk a žalovanému 2/ v sume 8.719 Sk s príslušenstvom na tom skutkovom základe, že žalovaní užívali jej vlastnícky patriace nehnuteľnosti v čase od 24.5.1999 do 31.12.2000 bez akejkoľvek náhrady.

Okresný súd Nitra rozsudkom z 19. júla 2005 č.k. 25 C 87/02 - 125 návrh žalobkyne proti žalovanému 1/ v celom rozsahu zamietol. Žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť

žalovanému 2/ sumu 1.699,65 Sk s príslušným úrokom z omeškania a vo zvyšku, t.j. nad priznanú sumu do sumy 8.719 Sk, žalobu proti žalovanému 2/ zamietol. Žalobkyňu zaviazal na zaplatenie trov štátu a súdneho poplatku na účet Okresného súdu Nitra a uložil jej povinnosť zaplatiť žalovanému 1/ náhradu trov konania. Žalovanému 2/ trovy konania nepriznal. Vychádzal zo zistenia, že žalobkyňa je vlastníčkou nehnuteľností zapísaných na LV č. X. ako parc. č. X. a parc. č. X. v kat. úz. N. a že žalovaní sú podľa výpisu z čiastočného evidenčného listu č. X., resp. č. X. z 24.11.2000 držiteľmi, nájomcami alebo inými oprávnenými osobami. Keďže žalobkyňa vo vzťahu k žalovanému 1/ nepreukázala, že tento v skutočnosti užíval vlastnícky jej patriacu nehnuteľnosť (zápis v KN ešte neznamená aj skutočné užívanie nehnuteľnosti), považoval žalobu proti nemu podanú za nedôvodnú. V súvislosti s nárokom uplatneným proti žalovanému 2/ dospel k záveru, že žaloba je čiastočne dôvodná. Vzal za preukázané, že žalovaný 2/ je spoluvlastníkom garáže (podiel o veľkosti 4/22-iny), ktorá je sčasti postavená na pozemku žalobkyne (výmera zastavanej plochy činí X. m²). Pri určení rozsahu bezdôvodného obohatenia získaného žalovaným 2/ prihliadol na veľkosť jeho spoluvlastníckeho podielu a výmery pozemku, na ktorej je garáž postavená. Žalobe vyhovel preto len po sumu 1.699,65 Sk a v časti nároku prevyšujúceho túto sumu žalobu zamietol.

Krajský súd v Nitre rozsudkom z 2. apríla 2007 sp. zn. 5 Co 130/2006 na odvolanie žalobkyne rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti, t.j. vo výroku, ktorým okresný súd žalobu proti žalovanému 1/ zamietol, vo výroku, ktorým vo zvyšku žalobu voči žalovanému 2/ zamietol a vo výroku, ktorým uložil žalobkyňi povinnosť zaplatiť náhradu trov konania žalovanému 1/, potvrdil. Zmenil rozsudok vo výroku, ktorým okresný súd uložil žalobkyňi povinnosť zaplatiť súdny poplatok a výrok o povinnosti žalobkyne zaplatiť trovy konania štátu zrušil. Odvolacie konanie v časti týkajúcej sa odvolania žalobkyne nad sumu 7.019,35 Sk a nad sumu 54.902 Sk s príslušenstvom zastavil a žalovaným náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že dotknuté nehnuteľnosti prešli v roku 1959 do vlastníctva bývalého Čsl. štátu podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. na základe rozhodnutia Finančného odboru MsNV Nitra č. X., ktoré rozhodnutie nebolo zákonným spôsobom zrušené (v spise sa žiadne takéto rozhodnutie nenachádzalo). Keďže žalobkyňa ako právna nástupkyňa po neb. A. S. neuplatnila reštitučný nárok voči povinným osobám, ktoré predmetné nehnuteľnosti v rozhodnom období užívali, hodnotil uplatnený návrh na vydanie bezdôvodného obohatenia ako obchádzanie účelu a zmyslu reštitučného

konania. Podľa jeho názoru, ak žalobkyňa nevyužila v zákonnej lehote právo domáhať sa nápravy vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam podľa reštitučných právnych predpisov (zákona č. 403/1990 Zb., resp. zákona č. 87/1991 Zb.), nemôže sa s úspechom domáhať „nápravy za užívanie nehnuteľností formou vydania bezdôvodného obohatenia“ voči žalovaným podľa všeobecného zákona -Občianskeho zákonníka. Rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorou žalobu voči žalovanému 1/ a žalovanému 2/ zamietol, považoval preto, aj keď z iných dôvodov, za vecne správny. Keďže žalobkyňa vzala odvolanie nad sumy uvedené vo výroku rozhodnutia späť, odvolací súd v tejto časti odvolacie konanie zastavil (§ 207 ods. 3 O.s.p.).

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podala včas dovolanie žalobkyňa. Žiadala rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Uviedla, že odvolací súd tým, že založil svoje rozhodnutie na takom právnom dôvode, ktorý počas celého konania nikto z účastníkov netvrdil, a z ktorého súd prvého stupňa neskúmal dôvodnosť žaloby, odňal jej možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Poukazovala pritom na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 145/2004 uverejnený v časopise Zo súdnej praxe pod č. 72/2005. V súdnej veci odvolací súd, v zhode s prípadom uvedeným v citovanom rozsudku najvyššieho súdu, posúdil právne vec úplne odlišne od záverov súdu prvého stupňa, pričom sa s nim prvýkrát zoznámila až pri ústnom zdôvodnení rozhodnutia na odvolacom pojednávaní. Nebolo jej umožnené k týmto novým právnym záverom zaujať stanovisko, bližšie sa k nim vyjadriť. V situácii, keď súd prvého stupňa nemal pochybnosti o tom, že je vlastníčkou sporných nehnuteľností, ju vôbec nenapadlo, že odvolací súd dospeje k opačnému záveru spočívajúcemu v tom, že vlastníctvo stratila, lebo si neuplatnila nárok na ich vydanie podľa reštitučných predpisov. Na začatie konania podľa týchto predpisov však nebol žiaden dôvod, lebo jej právni predchodcovia neboli vlastníctva k týmto pozemkom pozbavení, pozemky nikdy neprešli do vlastníctva štátu. Odvolací súd sa zaoberal preto vecou z tohto hľadiska nadbytočne.

Žalovaní sa k dovolaniu žalobkyne nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a konanie, ktoré mu predchádzalo, podľa § 242 ods. 1

O.s.p. bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že je včas podané k tomu oprávnenou osobou, že je prípustné a že sa jedná o dovolanie opodstatnene podané.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V zmysle ustanovenia § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak bolo postihnuté niektorou z procesných väd vymenovaných pod písm. a/ až g/ tohto ustanovenia. Prípustnosť dovolania nie je však daná už tým, že dovolateľ takúto vadu konania tvrdí, ale až zistením, že konanie je takouto vadou skutočne postihnuté.

Vzhľadom na námietky dovolateľky a tiež s prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., dovolací súd kládol dôraz na skúmanie tej vady, ktorej existenciu dovolateľka v dovolaní tvrdila (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. je dovolanie prípustné, ak bola účastníkovi odňatá možnosť konať pred súdom.

Dôvodom, zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., je vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odňala možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva, ktoré sú mu priznané za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv a oprávnených záujmov. O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Dovolací súd dospel k záveru, že v posudzovanej veci práve o takýto prípad ide, t.j., že konanie odvolacieho súdu a jeho rozhodnutie je postihnuté vadou podľa citovaného zákonného ustanovenia.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa dospel k záveru, že žalobkyňa vo vzťahu k žalovanému 1/ nepreukázala vôbec a vo vzťahu k žalovanému 2/ preukázala len sčasti, že

títo v skutočnosti užívali vlastnícky jej patriace nehnuteľnosti. Považoval preto žalobu podanú proti žalovanému 1/ za úplne nedôvodnú a proti žalovanému 2/ za sčasti nedôvodnú.

Odvolaací súd založil svoj potvrdzujúci rozsudok, v porovnaní so súdom prvého stupňa, na právnom názore odlišnom od právneho názoru súdu prvého stupňa, keď vychádzal z toho, že na daný prípad treba vzťahovať aj osobitné predpisy. Dospel k záveru, že ak žalobkyňa ako právna nástupkyňa po neb. A. S. neuplatnila reštitučný nárok voči povinným osobám, ktoré predmetné nehnuteľnosti v rozhodnom období užívali, obchádza účel a zmysel reštitučného konania, a že ak nevyužila v zákonnej lehote možnosť domáhať sa nápravy vlastníckych práv k nehnuteľnostiam podľa reštitučných právnych predpisov (zákona č. 403/1990 Zb., resp. zákona č. 87/1991 Zb.), nemôže sa s úspechom domáhať nápravy za užívanie nehnuteľností formou vydania bezdôvodného obohatenia voči žalovaným podľa všeobecného zákona (Občianskeho zákonníka).

Dovolaací súd je toho názoru, že toto konanie odvolacieho súdu, z ktorého vzišlo dovolaním napadnuté rozhodnutie, neprebehlo podľa zásad spravodlivého procesu.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (vid' nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 II. ÚS 14/2001 a z 13. novembra 2002 II. ÚS 132/02).

Právo na súdnu ochranu, okrem Ústavy Slovenskej republiky (Čl. 46 ods. 1), Listiny základných práv a slobôd (Čl. 36 ods. 1) a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Čl. 6 ods. 1), zabezpečujú a vykonávajú aj jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (napr. § 41 O.s.p., § 123 O.s.p., § 115 O.s.p. a pod.). Obsahom práva na súdnu ochranu v rámci spravodlivého procesu je i právo účastníka, aby sa jeho vec, ak to zákon pripúšťa, prejedнала v dvojinstančnom konaní.

Podľa dovolacieho súdu odvolací súd svojím vyššie uvedeným postupom porušil právo žalobkyne na spravodlivý proces, pretože tým, že svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, v skutočnosti odňal žalobkyni právo namietat správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde. K novým právnym záverom odvolacieho súdu sa žalobkyňa nemala možnosť vyjadriť, prípadne predložiť nové dôkazy, ktoré z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvého stupňa, sa nejavili významné. Ak odvolací súd dospel k iným právnym záverom pri posúdení zisteného skutkového stavu súdom prvého stupňa, mal správne rozhodnutie prvostupňového súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Požiadavke dôsledného rešpektovania ústavného princípu dvojinstančnosti občianskeho súdneho konania odvolací súd mohol učiniť zadost' iba kasačným rozhodnutím. Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil žalobkyni realizáciu jej procesných práv, lebo jej odoprel možnosť prieskumu správnosti nových, prípadne z pohľadu súdu prvého stupňa dosiaľ bezvýznamných, avšak z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom, rozhodujúcich skutkových zistení. Svojím postupom teda žalobkyni odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Táto vada je tak závažnou procesnou vadou, že rozhodnutie vydané v takomto konaní, nemôže byť považované za správne. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 1 O.s.p. v dovolaní napadnutej časti zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia podľa ods. 2 tohto ustanovenia vrátil na ďalšie konanie.

Hoci posudzovať skutkové a na nadväzujúce právne závery odvolacieho súdu je zatiaľ predčasné, dovolací súd dáva odvolaciemu súdu na zváženie prehodnotiť jeho úvahy, podľa ktorých sa žalobkyňa nemôže s úspechom domáhať podľa všeobecného zákona – Občianskeho zákonníka, „nápravy za užívanie nehnuteľností formou vydania bezdôvodného obohatenia v zmysle § 451 ods. 1, 2 OZ“, keďže si neuplatnila v zákonnej lehote reštitučný nárok. V danej veci sa totiž žalobkyňa nedomáha určenia vlastníckeho práva

k nehnuteľnostiam formou žaloby podľa § 80 písm. c/ O.s.p. (jej vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, z ktorých vyvodzuje svoj nárok, nikto v konaní nespochybňoval), v ktorom prípade by vyššie uvedená úvaha odvolacieho súdu mohla mať opodstatnenie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. februára 2008

JUDr. Martin V l a d i k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: